

forum for
natur og
friluftsliv
nordland

Fauske 7.8.2017

Bodø kommune
postmottak@bodo.kommune.no

Fauske kommune
postmottak@fauske.kommune.no

Saltdal kommune
postmottak@saltdal.kommune.no

Høring av planprogram kommunedelplan for Skjerstadvjorden. Sak nr. 2017/10796

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

FNF Nordland (heretter FNF) viser til Bodø, Fauske og Saltdal kommunes vedtak om oppstart av interkommunal plan for sjøområdene i Skjerstadvjorden og høring av forslag til planprogram. FNF ble kjent med kunngjøringen i Saltenposten 3. juni 2017.

1. FNFs merknader til høringen

I henhold kunngjøringen av høringen skal ny kommunedelplan fastsette langsiktige rammer for bruk og vern av sjøområdene i Skjerstadvjorden og en ny plan vil erstatte sjødelen av kommuneplan for alle de involverte kommunene. Planprogrammet beskriver hvordan prosessen skal organiseres, hvem som deltar, hvilke problemstillinger som har fokus og hvilke utredninger som skal gjennomføres.

FNF viser til at det historisk har vært et stort engasjement og mange meninger/ytringer fra brukerinteresser i Skjerstadvjorden om forvaltningen av fjorden. Skjerstadvjorden er et unikt fjordsystem med et bredt spekter av aktiviteter fra bruker- og næringsinteresser.

Oppdrettsnæringen, naturverninteresser og fjordfiskere har siden 2008 hatt en dialog om oppdrettsnæringas aktiviteter og planer i Skjerstadvjorden. I 2010 ble det gitt en felles

uttalelse om forvaltningen av fjorden. Og helt til i dag har vi hatt en god dialog med hovedfokus på en kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av Skjerstadvfjorden. Vi har synliggjort flere av våre felles standpunkter vi mener har medvirket til en bedre forvaltning av fjordens unike mangfold.

FNF ønsker å delta aktivt i planprosessen og dette må komme frem av planprogrammet. Med naturvern-, friluftslivs- og sportsfiskeinteresser i organisasjonene, vil disse bidra med gode innspill til forvaltningen av fjorden og påvirkninger som kan ha negative konsekvenser for natur og friluftsliv. FNF oppfordrer kommunene til å invitere FNF og lokale lag og foreninger til et møte.

2. Skjerstadvfjorden og kunnskapsgrunnlaget

Skjerstadvfjorden er et fjordsystem med et rikt biologisk mangfold med flere viktige marine naturtyper. Skjerstadvfjorden har også en stor verdi som friluftsområde for fritidsfiske og rekreasjon for befolkningen, lokalt og regionalt. Flere forskermiljøer betegner fjorden som unik, til og med i et globalt perspektiv. Lokalt er vi ikke klar over hvor unik fjorden er. Det følger et stort ansvar med forvaltningen av Skjerstadvfjorden slik at den bevarer sin status og egenart. De største utfordringene er økt fiskeoppdrett og beskatning av fjordens stedegne fiskearter.

Det som først og fremst gjør fjorden unik, er systemet Saltstraumen – Skjerstadvfjorden. Saltstraumen sender store mengder næringsrikt vann inn i Skjerstadvfjorden, og vi får noe av de samme effekter i fjorden som de som nå er dokumentert i NGU's undersøkelser i forbindelse med etableringen av marin verneplan, og dykker Vebjørn Karlsen sine bilder fra Saltstraumen.

Det finnes mye verdifull kunnskap fra forskning og utredninger om Skjerstadvfjorden som må legges til grunn i planarbeidet. Nå pågår det også flere prosjekter i fjorden om sjøørreten, ålegrasenger og økosystemovervåking i kystvann (2017-2020). Men kunnskapen om bunnhabitatene i Skjerstadvfjorden mangler. Sannsynligvis handler det om det mest unike marine økosystemet i en norsk fjord.

I denne sammenheng vises det også til kartleggingsprogrammet Mareano, som har resultert i en stor kunnskapsbank og en omfattende karttjeneste. Det ble tatt initiativ til å få til en tilsvarende kartlegging av Norges langstrakte kyst. Jfr. Innspill fra Havforskningsinstituttet, NGU, NIVA med flere om Kyst-Mareano i 2013

http://www.imr.no/nyhetsarkiv/2013/april/vil_til_bunns_pa_kysten/nn-no).

Dessverre ble ikke Kyst-Mareano prioritert den gangen, men nå er betydningen av denne kunnskapen satt på dagsorden i forbindelse med at mye av den forventende veksten i oppdrettsnæringa forventes å skje i Nord-Norge. Viser til Havforskningsinstituttets nyhetsarkiv desember 2016

http://www.imr.no/nyhetsarkiv/2016/desember/skal_undersoke_miljoeffekter_av_akvakultur_i_finnmark/nb-no). Viser også til Havforskningsinstituttets rapport nr. 8-2016 *Effekter av utslipp fra akvakultur på spesielle marine naturtyper, rødlista habitat og arter Kunnskapsstatus*.

http://www.imr.no/filarkiv/2016/04/effekter_av_utslipp_fra_havbruk_pa_rodlista_marine_habitat.pdf/nb-no. Rapporten viser til at det er en mangelfull kunnskap om naturtyper før etablering av akvakulturanlegg, og at en nasjonal kartlegging begynner å gi bedre kunnskap om «grunne naturtyper som tareskog, ålegressenger, gytefelt, kamskjellforekomster m.m. Naturtypekartlegging av lokaliteter før etablering av nye akvakulturanlegg, samt en vurdering av spredningspotensialet av utslipp fra anlegget, vil kunne hindre at anlegg plasseres suboptimalt i fremtiden.»

Rapporten gir en oversikt over kunnskapsstatus om effekter på i alt 15 naturtyper, spesielle arter og bestander, rødlistede marine naturtyper og arter, samt effekter av utslipp fra matfiskanlegg og spredning til miljøet. Konsekvensene av kunnskapsmangelen beskrives godt i innspillet fra Havforsknings-instituttet, NGU, NIVA med flere om Kyst-Mareano i 2013.

I rapporten «Effekter av utslipp fra akvakultur ...» Pkt. 2.7. Fjord og Kil (s. 24) handler det om oppdrettsanlegg over bratte fjordvegger. Fra Godøystraumen og Flogneset skiller fjorden seg ut med bratte fjellvegger i kort avstand fra land rett ned mot 500 meters dyp hele veien innover fjorden til grensen mot Saltdal kommune. Slike bratte fjordvegger har gjerne et artsrikt dyresamfunn bestående av svamper, koraller, muslinger og andre filtrerende dyr som ødelegges av organisk materiale som faller ned fra oppdrettsanlegg, og andre forurensningskilder. Kunnskap om biologisk mangfold i disse områdene mangler i Skjerstadjorden og dette må utredes nærmere i planarbeidet.

3. Lokalkunnskap

3.1. Gyte- og oppvekstområder i Skjerstadjorden

Fiskeridirektoratets kart over gyteområder i Skjerstadjorden fra 2008 var og er fortsatt svært mangelfullt. Fiskerne utarbeidet derfor kart over gyte- og oppvekstområder for flere fiskeslag

i fjorden. Kart over områder med store forekomster av sjøtre (rødlistet korall) ble også utarbeidet. Sjøtre i Skjerstadvfjorden lever på dypt vann. Høyder opptil 4 – 6 meter er ikke uvanlige, og betegnes som kjempesjøtre. Normal høyde på sjøtre er 1-2 meter. I kartleggingen deltok 17 aktive og tidligere fiskere med generasjoners kunnskap om fjorden. I tillegg deltok to representanter fra Fiskeridirektoratet og professor Stig Skreslet fra HIBO. Kartleggingen oppfylte Fiskeridirektoratets krav til registreringer av gyteområder, men kartet fra 2008 er fortsatt gjeldene på Fiskeridirektoratets kartsider. I denne dokumentasjonen framkom generasjoners kunnskap om Skjerstadvfjorden. Denne kunnskapen tas hensyn til ved forvaltningen av Skjerstadvfjorden. Jfr. Naturmangfoldloven §8 (kunnskapsgrunnlaget)

Kartlegging av tradisjonell og annen lokal kunnskap skal ifølge FNs konvensjon om biologisk mangfold og Naturmangfoldloven utredes. Alle forvaltningsorganer har plikt til å påse at tradisjonell kunnskap tas med i forvaltningsvedtak som berører blant annet naturressursene. Når det gjelder etterprøvbare ved forvaltningens beslutninger, skal det i henhold til naturmangfoldloven § 7 fremkomme av ethvert vedtak hvordan tradisjonell kunnskap etter § 8 er vurdert. Hvis dette ikke fremkommer er det en saksbehandlingsfeil.

3.2. Kysttorskens vandringsvei til gytefeltene

Kystfiskerne har i mange år har hevdet at kysttorskens vandringsvei inn til gytefeltene endres i fjorder med lakseoppdrett, og medfører fravær av gytetorsk på kjente gyteområder som ofte ligger inne i fjordene. Dette har en negativ effekt på bestandsutviklingen av kysttorsken og de tradisjonelle fiskeriene.

Laboratorieforsøk ved Havforskningsinstituttet viste at torsken reagerte negativt på lukt fra oppdrettslaks- og torsk. Et forskningsprosjekt med fullskalaforsøk er nå igangsatt. Fiskernes observasjoner langs hele kysten er entydig. Oppdrettsanlegg i den ytre delen av Skjerstadvfjorden kan få negative konsekvenser for kysttorskens gyting i fjorden.

3.3. Lakselus

I den indre delen av Skjerstadvfjorden er det stor tilførsel av ferskvann. Dette løser problemet med lakselus. Denne fordelingen gjelder ikke lengre ute i fjorden hvor sjøvannet har normalt saltinnhold og indikasjoner på mer lakselus og større potensial for påslag av lakselus.

Området Mjønes – Godøystraumen er et viktig oppvekstområde for sjøørreten i Skjerstadjorden, og sjøørreten er spesielt hardt rammet av lakselus når den oppholder seg i fjordene og på beitevandring

(http://www.imr.no/filarkiv/2011/09/framdriftsrapport_til_mattilsynet_over_lakselusinfeksjon_en_pa_vill_laksefisk_pa_utvalgte_lokaliteter_langs_norskekysten_fra_slutten_av_april_til_midten_av_august_2011.pdf/nb-no). I følge rapporten (Havforskningsinstituttet til Mattilsynet i 2011) meldes det om mer lus i nord.

En av grunnene til at Skjerstadjorden ble betegnet som en av Norges beste sjøørretfjorder skyldes at vandringsveier og oppvekstområder i den ytre delen av fjorden har vært oppdrettsfri. Forvaltningen av den ytre delen av fjorden (Godøy - Mjønes - Alvenes - Skjerstad-Flognes) må derfor være sentralt i planarbeidet. Her må det ikke tillates etablering av nye oppdrettslokaliteter og eksisterende A-områder som ikke er i bruk må tas ut av gjeldende arealplan. Lakseoppdrett i den ytre delen av fjorden vil true den viktige sjøørretstammen i fjorden. Laksesmolten må også sikres en lusefri vandringsvei til havet. Tidlig påslag av lakselus øker dødeligheten for utvandrende laksesmolt. En interkommunal kystsoneplan må derfor se anadrome bestander, laksevassdragene og fjorden i sammenheng. Dette må utredes i planarbeidet.

3.4 Friluftsliv

Det er foretatt kartlegging og verdisetting av friluftsliv i Salten og som må legges til grunn i planarbeidet. Kunnskap om fritidsfiske og annet uorganisert friluftsliv knyttet direkte til fjorden kan likevel være noe mangelfullt. Det må derfor vurderes om det er et utredningsbehov for dette. Fremtidig arealbruk og virksomhet må ikke komme i konflikt med viktige friluftslivsområder og friluftslivsaktiviteter. Det er viktig at en unngår episoder med store protester fra allmenne interesser, eksempelvis mot akvakultur-søknader i områder med store friluftslivs, fiske- og naturverdier.

4. Næringsutvikling

Det er mange muligheter for ulike næringsaktiviteter i Skjerstadjorden. Det vil gjerne være aktiviteter som drar nytte av det unike med fjorden. Derfor er det viktig at all næringsaktivitet er økologisk bærekraftig og som bevarer fjordens akvatiske økosystem. I tillegg må ikke noen

ny næringsaktivitet fortrenge og forringe annen næringsvirksomhet, friluftslivet og rekreasjonsverdien som er svært viktig for Skjerstadvfjorden.

4.1. Algeproduksjon

I Kvalnesbukta er det igangsatt et forsøksprosjekt med dyrking av tare i nærheten av et oppdrettsanlegg. Tare dyrkingen skal ha en renseseffekt som er positiv vannkvaliteten i fjorden. Men utfordringen med tareoppdrett i fjorder er at det beslaglegger store arealer. Men i Skjerstadvfjorden kan det etableres tare dyrking ved flere av de eksisterende oppdrettsanleggene der det ikke kommer i konflikt med andre interesser.

Det store magasinet av næringsrikt bunnvann i Skjerstadvfjorden gir også en mulighet for algedyrking av store alger i drivhus på land, med overrisling av sjøvann. Dette er en teknikk som er lite benyttet. Fordelene er lavt vannforbruk og god lyseksposering for plantene, samt visse praktiske fordeler ved håndteringen av algene, som uttak for veiing og annen observasjon samt at det er lettere å forhindre uønsket påvekst av andre organismer. Ulempene er kostbar og sårbar avansert teknologi. Men det skjer hele tiden en utvikling på teknologien, så i framtiden kan dette samt dyrking av microalger være et godt alternativ for næringsutvikling.

4.2 Laksevasdragene

Å sikre fjordens akvatiske liv er viktig for å bevare og styrke lakse- og ørretbestandene i vassdragene tilknyttet Skjerstadvfjorden. Dette vil skape mer næringsaktivitet. Prosjektet med kartlegging av sjøørretens vandrings- og oppvekstområder vil kunne si noe om bestandssituasjonen. Det vil være et godt redskap for reguleringstiltak. Anadrom laksefisk må sikres gode beite- og oppvekstområder, og utvandrende smolt må sikres en lusefri vandringsvei ut av vassdragene.

4.3 Fiskeri

Skjerstadvfjorden har et stort mangfold av stedegne / lokale marine fiskearter, men bestandene er sterkt redusert. Særlig gjelder det den lokale torskestammen. Fram til først på 2000 tallet ble det drevet et omfattende fiskeri i fjorden. På det meste var det 6-7 mindre og større fiskemottak. På en vintersesong midt på 1980 tallet ble det levert over 100 tonn lokal torsk til mottaket på Rognan. Små sjarker hadde fangster på opptil 1500 kg pr. Fisken ble fanget på et lite område i den indre delen av Saltdalsfjorden. I dag er Saltdalsfjorden omtrent tom for torsk

ifølge lokale fiskere. Det gode vinterfiske på Saltdalsfjorden pågikk helt fram til først på 2000 tallet.

Sildesnurperenes fangster i fjordene midt på 1960 - 70 tallet og overfisket av fjordtorsken tok nesten knekken på bestanden. Et tiltak som kunne bygge opp bestanden ville være kultivering av den lokale stammen. Dette kan gi ny aktivitet for fiskeri og styrke turist- og fritidsfisket.

4.4 Turist- og fritidsfiske

Historien om torskefisket kan gjenta seg for andre arter som sjøørret, laks og kveite på grunn av turist- og fritidsfiske ute av kontroll. Nytt turistfiske-regelverk gir en bedre kontroll med denne næringa. Blant annet ved at det innføres en fangstrapperingsordning for turistfiskevirksomheter.

Skjerstadvjorden er kjent som en fjord med gode forhold for sjøørret og kveitefiske. Det kan føre til nyetableringer av store turistfiskeanlegg. Det må ikke legges til rette for mer turistfiske i fjorden før det er etablert en overvåkning av bestandene.

Kontrollen med ulovlig garnfiske etter laks og sjøørret må også styrkes.

5. Kontinuerlig forvaltning – Fjordstandard

For å sikre Skjerstadvjordens unike naturverdier må planarbeidet også munne ut i en forvaltningsplan for fjorden med en kontinuerlig miljøovervåking. Vi viser i denne sammenheng til tidligere planer om en «Fjordstandard» (veileder i miljøovervåking) for Skjerstadvjorden. Slik at viktig kunnskap om det marine økosystemet kan brukes som et verktøy i planleggingen og for bærekraftig forvaltning av fjorden.

6. Oppsummering

- I planprogrammet må det legges opp en god medvirkningsprosess hvor berørte brukerinteresser og andre interesser involveres. Medvirkningen skal være reell og forvaltningsmyndigheten forpliktes å følge opp interessene gjennom dialog, informasjon og veiledning ved behov.
- Det må legges til rette for deltakelse fra de frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene. FNF ber kommunene om å invitere organisasjonene inn til et møte.
- Det må ikke legges ut nye områder for oppdrett
- Eksisterende akvakulturområder som ikke er i bruk tas ut av planen og reguleres om til NFFF områder.

- Algeproduksjon må begrense seg til anlegg i forbindelse med oppdrettsanlegg.
- En bærekraftig utvikling av oppdrettsaktiviteten, laksevassdragene, fiskeri, turist- og fritidsfiske, samt verdien som rekreasjonsområde må ivaretas
- *Kontinuerlig forvaltning – Fjordstandard* (veileder i miljøovervåkning) for Skjerstadvfjorden. Viktig kunnskap om det marine økosystemet innhentes og brukes i planleggingen og for en bærekraftig forvaltning av fjorden.
- Gode beite- og oppvekstområder for anadrom laksefisk må sikres og ikke utsettes for tiltak som kan eller vil ha negative påvirkninger. Laksesmolten må sikres en lusefri vandringsvei ut til havet.
- God kunnskap om friluftsliv og friluftslivsaktiviteter på og ved fjorden må foreligge.
- Lokalkunnskap må tas hensyn til i planleggingen Jfr. Naturmangfoldloven § 8
- All næringsaktivitet må ha en økologisk bærekraft som bevarer fjordens akvatiske økosystem. I tillegg må ikke noen ny næringsaktivitet fortrenge og forringe annen næringsvirksomhet, friluftslivet og rekreasjonsverdien i Skjerstadvfjorden.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Fylkeskoordinator

Kopi til (per e-post):

Fylkesmannen i Nordland v/ Miljø og Reindrift
Nordland fylkeskommune v/ Plan og miljø
Norsk Friluftsliv